

EN COMENÇAR LA TERCERA ÈPOCA DELS TREBALLS DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA

JOSEP MARIA CAMARASA i LLUÍS CORNUDELLA

Societat Catalana de Biologia

Aquest volum XXXV dels Treballs de la Societat Catalana de Biologia és el primer d'una etapa nova en la vida ja llarga i prou inquieta d'aquesta publicació. Iniciada el 1913, ara fa setanta anys, la publicació dels Treballs es veié interrompuda de 1923 a 1931 i de 1938 a 1963. De 1973 ençà, per circumstàncies diferents de les que ocasionaren les dues interrupcions abans esmentades, només n'han aparegut dos volums de caràcter molt diferent.

Tanmateix, la voluntat de la Societat Catalana de Biologia de mantenir el nom ja històric de Treballs de la Societat Catalana de Biologia per a la publicació que és el seu principal òrgan d'expressió escrita, fa obligat, en aquest primer número que busca una audiència més àmplia que l'estricta dels membres de la Societat, un recordatori de quines han estat les vicissituds dels Treballs i de les altres publicacions de la Societat Catalana de Biologia al llarg d'aquests setanta anys.

ELS TREBALLS DE LA SOCIETAT DE BIOLOGIA DE BARCELONA (1914-1938)

Hem de començar recordant que el 14 de desembre de 1912, al Laboratori Microbiològic de Barcelona, dirigit llavors per Ramon Turró, tenia lloc la primera sessió científica de la Societat de Biologia de Barcelona, la primera de les filials de l'Institut d'Estudis Catalans. Les quatre comunicacions presentades en aquella sessió així com les presentades en les sessions que s'anaren succeint al llarg de 1913, adés al mateix Laboratori Microbiològic Municipal, adés a la Càtedra de Fisiologia de la Facultat de Medicina que regentava August Pi i Sunyer, constituïren el contingut del primer volum dels Treballs de la Societat de Biologia de Barcelona, aparegut el 1914.

La norma, els primers anys, fou publicar anualment un volum que contingués les comunicacions de les sessions de l'any pre-

cedent. Així es feu durant set anys, en els quals els volums no portaven número d'ordre sinó simplement indicació de l'any a que corresponien. Ben entès, la data de publicació (que no hi ve indicada) és en tots els casos la de l'any següent a aquell a que corresponen les comunicacions que conté (Taula I).

L'any 1921 es registrà la primera anomalia en no publicar-se el volum corresponent. La raó cal buscar-la en el fet que durant l'any 1920 el nombre de sessions científiques havia estat notablement més baix que en els precedents. No sabem si cal atribuir-ho a que els esforços d'August Pi i Sunyer i del seu equip de la càtedra de Fisiologia s'hagueren de centrar en la organització del tot just creat Institut de Fisiologia (creat per decret de la Mancomunitat el 1920 però inaugurat l'onze d'abril de 1921) o al clima de violència que vivia en aquells moments Barcelona, poc propia a les reunions científiques. Fos com fos el 1922 apareixia un volum (el vuitè) en el que es recullen les sessions dels anys 1920

i 1921. Seguia sense portar cap indicació d'ordre sinó solament la dels anys a què corresponien les comunicacions que contenia, és a dir: Anys 1921-1922.

És d'ençà 1923 que els volums comencen a portar un indicatiu d'ordre independent dels anys. S'inicia aquesta pràctica amb el volum novè, editat el 1923 tal com hem dit, que conté les comunicacions presentades a les sessions científiques de 1922.

L'any següent, però s'interrompé novament la continuïtat i aquest vegada no fou per un any sinó per vuit. Fins el 1931 no aparegué cap més volum de Treballs. La Dictadura de Primo de Rivera en fou la causa. Tot i que a desgrat de les circumstàncies polítiques adverses l'activitat científica de la Societat es mantingué, bé que una mica minvada; en canvi, mancat de pressupost com estava l'Institut d'Estudis Catalans, no fou possible de fer aparèixer cap publicació. L'adveniment de la República capgirà la situació i en poc més de dos anys es recuperà el retard en les publi-

TAULA I. TREBALLS DE LA SOCIETAT DE BIOLOGIA DE BARCELONA

Volum	Contingut	Any de publicació
Any primer, 1913	Activitats de desembre de 1912 i de l'any 1913	1914
Any segon, 1914	Activitats de l'any 1914	1915
Any tercer, 1915	Activitats de l'any 1915	1916
Any quart, 1916	Activitats de l'any 1916	1917
Any cinquè, 1917	Activitats de l'any 1917	1918
Any sisè, 1918	Activitats de l'any 1918	1919
Any setè, 1919	Activitats de l'any 1919	1920
Anys 1920 i 1921	Activitats dels anys 1920 i 1921	1922
Volum novè	Activitats de l'any 1922	1923
Volum desè	Activitats dels anys 1923 i 1924	1931
Volum onzè	Activitats dels anys 1925, 1926 i 1927	1932
Volum dotzè	Activitats dels anys 1928 i 1929	1932(?)
Volum tretzè	Activitats dels anys 1930 i 1931	1932(?)
Volum catorzè	Activitats de l'any 1932	1933
Volum quinzè	Activitats de l'any 1933	1934
Volum setzè	Activitats de l'any 1934	1935
Volum dissetè*	Activitats de l'any 1935	1938

* Destruït abans de ser distribuït, en entrar les forces franquistes a Barcelona

cacions ocasionat per les restriccions imposades per la Dictadura. Entre 1931 i 1932 sortiren quatre volums amb les comunicacions dels anys 1923 a 1931 (Taula I).

Així doncs a partir de 1933 hom podia tornar a la fórmula inicial que caldria considerar «normal», de publicar cada any el volum corresponent a les comunicacions de l'any precedent. Es feu així, però la «normalitat» no ha estat gens la norma en la història de la nostra Societat (com no ho ha estat —és clar— a la història del nostre país d'uns segles ençà) i en el cas que ens ocupa no durà més que tres anys, de 1933 a 1935 (Volums XIV, XV i XVI, corresponents a les comunicacions de 1932, 1933 i 1934).

La guerra esclatada el juliol de 1936 no arribà a pertorbar totalment les activitats de la Societat de Biologia de Barcelona que fins i tot celebrà amb solemnitat el seu vint-i-cinquè aniversari el 1938, però el volum amb les comunicacions de 1935, que tenia d'aparèixer el 1936 no ho feu fins a les acaballes de 1938 i encara no s'havia començat a distribuir quan el vint-i-sis de gener de 1939 les forces franquistes entraren a Barcelona. Tots els exemplars d'aquest volum, el XVII, que eren a l'Institut de Fisiologia, foren destruïts juntament amb l'arxiu de la Societat i tota la seva documentació pels vencedors.

ELS TREBALLS DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA DINS DELS ARXIVS DE LA SECCIÓ DE CIÈNCIES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1963-1976)

El 1963, en ocasió del cinquantenari de la seva fundació reprenen les activitats la Societat de Biologia, ara amb el nom de Societat Catalana de Biologia, per tal d'ho-

mogenitzar-lo amb els de la resta de societats filials de l'Institut d'Estudis Catalans.

En realitat aquestes activitats havien reprenut un temps abans. De primer, fugament, en ocasió de la vinguda a Barcelona el 1954 de Josep Trueta, llavors professor a la Universitat d'Oxford. Hom reuní entorn de l'il·lustre visitant alguns dels antics membres de la Societat i altres metges desitjosos de conèixer de primera mà les opinions de Trueta sobre un problema —el de la poliomielitis— d'absoluta actualitat en aquell moment. Josep Trueta donà, a casa de Josep Puig i Cadafalch, llavors president de l'Institut d'Estudis Catalans, una conferència sobre *Criteri modern sobre l'epidemiologia i la patologia de la poliomielitis* el 12 d'abril de 1954; presidia l'acte al costat de Puig i Cadafalch el president «esporul·lat» (com ell mateix es qualificava) de la Societat Catalana de Biologia Lluís Cervera. Els temps, però, no estaven madurs i prevalia l'opinió que sense la força impulsora d'equips d'investigadors com els de l'Institut de Fisiologia i el Laboratori Municipal d'abans del 1939, la vida de la Societat havia de ser raquítica i inoperant.

Tanmateix, en acostar-se la data del cinquantenari, hom es plantejà seriosament la represa i ja a les darreries de 1961 dos homes posaven mans a l'obra: Josep Alsina i Bofill i Pere Babot i Boixeda. El 14 de febrer de 1962 s'iniciaven a l'auditori dels Dispensaris Blancs, que Conrad Xalabarder el seu director, posà des del primer moment a disposició de la renaixent Societat, unes modestes Sessions Biològiques. Mesos després, amb l'inici del curs 1962-1963, hom reprenia formalment les activitats ordinàries de la Societat Catalana de Biologia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans, amb una sessió inaugural en la que Lluís Sayé pronuncià una conferència d'apertura sobre l'obra antituberculosa internacional.

TAULA II. TREBALLS DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA (2.ª època)

Volum	Contingut	Any de publicació
XVIII	Treballs presentats a les «Sessions biològiques» del primer semestre de 1962	1963
XIX	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1962-63	1964
XX	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1963-64	1966
XXI	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1964-65	1967
XXII	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1965-66	1967
XXIII	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1966-67	1968
XXIV	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1967-68	1968
XXV	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1967-68	1968
XXVI	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1968-69	1969
XXVII	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1968-69	1969
XXVIII	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1969-70	1970
XXIX	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1969-70	1971
XXX	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1970-71	1971
XXXI	Part dels treballs presentats a les sessions científiques del curs 1970-71	1972
XXXII	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1971-72	1973
XXXIII	Treballs presentats a les sessions científiques del curs 1972-73	1976
XXXIV	Diferents treballs premiats per l'I.E.C. i la S.C.B. els anys 1976 i 1978	1982

Els textos de les comunicacions presentades de febrer a abril de 1962 juntament amb un prefaci de Josep Alsina i Bofill i alguns apèndixs de caràcter històric constitueixen el contingut del volum XVIII dels Treballs de la Societat Catalana de Biologia. A partir del XIX i fins al XXXIII els volums dels Treballs recullen les comunicacions presentades a les Sessions Científiques de la Societat en els cursos acadèmics que s'han succeït des del 1962-1963 fins al 1972-1973. A la Taula II trobareu les correspondències entre volums i cursos i l'any de publicació de cada un d'ells.

Els pronòstics negatius en relació amb la manca d'equips investigadors, potser realistes encara els anys cinquanta, es revelaren aviat mancats de fonament per tal com als successius volums es pot constatar la

progressiva incorporació de biòlegs i metges de les procedències més diverses a les publicacions de la Societat. La diferència substancial amb els volums de la primera època, al marge de les purament formals, és que ara no hi han uns grups determinats que aboquin als Treballs el fonamental de la seva producció científica, sinó que en aquesta segona etapa hi ha una pluralitat d'aportacions de procedències molt diferents que hi presenten els seus treballs en curs o resums d'activitats. El que perden potser en coherència d'uns cossos de doctrina o d'unes línies d'investigació ho guanyen en varietat de contingut i en testimoniatge de l'activitat científica catalana dels anys representats i en amplitud de participació. La dedicació tossuda i abnegada de Pere Babot i Boixeda, que fou Secretari

TAULA III. CORRESPONDÈNCIA ENTRE LES NUMERACIONS DE LES SÈRIES *ARXIUS DE LA SECCIÓ DE CIÈNCIES DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS* i *TREBALLS DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA*

Numeració Treballs	Numeració Arxius	Any de publicació
XVIII	XXVIII	1963
XIX	XXIX	1964
XX	XXXII	1966
XXI	XXXIV	1967
XXII	XXXVI	1967
XXIII	XXXVIII	1968
XXIV	XXXIX	1968
XXV	XL	1968
XXVI	XLI	1969
XXVII	XLII	1969
XXVIII	XLIV	1970
XXIX	XLVI	1971
XXX	XLVII	1971
XXXI	L	1972
XXXII	LII	1973
XXXIII	LV	1976

General de la Societat des de la seva represa fins a 1979, fou un dels factors determinants de l'èxit sorprenent de la mateixa. L'emergència de promocions cada cop més nombroses de titulats en Biologia, al costat de les de professionals metges, farmacèutics, veterinaris, etc., ja dedicats de més antic al conreu de diferents aspectes de les ciències de la vida i que eren absolutament dominants a la Societat abans de 1939, hi ha tingut així mateix una incidència notable.

Els volums esmentats, del XIX al XXXIII, es publicaren, com si fossin publicacions pròpies de l'Institut d'Estudis Catalans, dins de la sèrie Arxius de la Secció de Ciències (Taula III). Es feu així amb un doble objectiu. La Societat aprofitava la precària tolerància de que gaudien les publicacions de l'IEC per part de les autoritats franquistes i eludia així la censura mentre l'Institut podia mantenir la continuïtat de les seves publicacions científiques a un ritme més actiu mercès al finançament que la Societat obtenia dels seus membres i de diferents laboratoris farma-

cèutics per a la publicació dels Treballs. Aquest funcionament no deixà de causar problemes a la llarga sobretot pel fet que, en tractar-se de publicacions pròpies de l'Institut d'Estudis Catalans, la cura en l'edició i en la correcció del català havia de ser extrema. La cura en l'edició feia que els costs d'edició fossin més elevats que els d'altres publicacions similars i que formalment anés quedant cada cop més desfada de la majoria de publicacions científiques. La cura en la correcció del llenguatge imposava la revisió pels correctors de l'Institut d'Estudis Catalans i fins i tot, en molts casos, pel mateix Secretari General de l'IEC. La mort sobtada d'Eduard Artells a la primavera de 1971 privà del seu cap el servei de correcció de l'IEC i, a partir d'aquella data, el ritme de les correccions s'anà fent cada vegada més feixuc amb el consegüent endarreriment de les publicacions. Per això, a partir de 1973, hom inicià la publicació del Butlletí de la Societat Catalana de Biologia com a òrgan preferent de la Societat i es decidí deixar els Treballs per a publicar-hi textos monogrà-

TAULA IV. COL-LOQUIS

Volum	Contingut	Any de publicació
I	Col·loqui sobre «Colesterol» (Barcelona, 11.12.1962)	1964
II	Col·loqui sobre «Accions medicamentoses indesitjables» (Barcelona, 15.06.1963)	1965
III	Col·loqui sobre «Involució funcional» (Barcelona, 24.10.64)	1966
IV	Col·loqui sobre «Enzims» (Barcelona, 18.06.1966)	1971
V	Col·loqui sobre «Antibiòtics» (Andorra la Vella, 10-11.06.1967)	1968
VI	Col·loqui sobre «Cap on va la Biologia Moderna» (Barcelona, 15-17.01.1970)	1971
VII	Col·loqui sobre «Evolució» (Barcelona, 19-21.01.1972)	1974
VIII	Actes acadèmics en commemoració del 50è aniversari del descobriment de la insulina (Barcelona, 17-18.01.1972)	1973
IX	Reunió científica anual plenària de 1973 amb comunicacions de biologia molecular i cel·lular, fisiologia i genètica dels procariotes i fisiologia experimental del desenvolupament (Molins de Rei, Baix Llobregat, 28-30.03.1973)	1976
X-XI	Col·loquis sobre «Genètica» (Barcelona, 14.02.1974) i sobre « Lògica i conflicte en àrees de superposició de metodologies diverses» (Poblet, Conca de Barberà, 17-18.03.1975)	1978
XII-XIII	Reunió científica anual plenària de 1976, amb comunicacions de Biologia Molecular i d'Ecologia (Barcelona, 20.05.1976) i Col·loqui sobre «Matemàtica i Biologia» (Barcelona, 21-22.03.1977)	1979

TAULA V. BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA

Volum	Contingut	Any de publicació
I (1)	Comunicacions dels mesos d'octubre a gener del curs 1973-74	1975
I (2)	Comunicacions dels mesos de març a maig del curs 1973-74	1977
II	Comunicacions del curs 1974-75	1977
III-IV	Comunicacions dels cursos 1975-76 i 1976-77	1980
V-VI	Comunicacions dels cursos 1977-78 i 1978-79	1981
VII-VIII	Comunicacions dels cursos 1979-80 i 1980-81	1983

tics de menor complexitat i més propis de la sèrie dels Arxius de la Secció de Ciències. Aquest és el caràcter del darrer dels volums apareguts fins ara, el XXXIV, que conté treballs premiats per l'Institut i per la Societat els anys 1976 i 1978. El fet que aquests treballs passessin més de tres anys als serveis de correcció de l'IEC sense que se n'arribés a corregir ni la meitat, feu optar el consell directiu de la Societat per a publicar-los al marge de les sèries de l'IEC tot responsabilitzant-se de la seva correcció.

ELS COL-LOQUIS (1964-1979)

Al marge de la sèrie Treballs de la Societat Catalana de Biologia de l'etapa posterior a la represa, comuna a la Societat i a l'Institut d'Estudis Catalans, hom havia iniciat una sèrie, exclusiva de la Societat, per a recollir les ponències o comunicacions presentades als col·loquis o reunions plenàries anuals en ocasió de la celebració d'aquesta mena de sessions especials més multitudinàries que les sessions científiques.

ques ordinàries, i celebrades algunes vegades fora de Barcelona. De 1964 a 1979 han aparegut tretze volums; tots ells excepte el vuitè, aparegut el 1973 i dedicat als actes acadèmics celebrats el 1972 amb motiu de la commemoració del cinquantè aniversari de la descoberta de la insulina, corresponen als diferents col·loquis celebrats tal com reflexa la taula IV.

EL BUTLLETÍ DE LA SOCIETAT CATALANA DE BIOLOGIA (1975-1983)

Tal com hem apuntat més amunt el Butlletí de la Societat Catalana de Biologia aparegué com un intent de continuar la segona època dels Treballs de la Societat Catalana de Biologia sense haver de passar per la feixuga maquinària de correcció de l'Institut d'Estudis Catalans. S'esperava amb això poder recuperar en poc temps el retard acumulat a partir de 1971. Això, malauradament, només fou possible a l'inici (el 1975 hom feu aparèixer un fascicle amb la primera meitat de les sessions del curs 1973-74, abans que aparegués el volum XXXIII dels Treballs, corresponent al curs 1972-73, publicat el 1976), però ja el segon fascicle del primer volum sortí un any després (1977) amb tres de retard respecte a la segona meitat del curs 1973-74. Amb el volum II del Butlletí hom reeixí a escurçar en un any el retard, però amb el III-IV (publicat el 1980) hom arribà a un retard que, per al primer dels cursos recollit en aquest volum doble arribava als quatre anys. Només d'ençà 1981 s'ha pogut escurçar significativament la distància entre dates de sessions i dates de publicació del Butlletí de la Societat de Biologia, que, aquest mateix 1983, ha reeixit a po-

sar-se al dia amb la publicació del volum VII-VIII corresponent als cursos 1979-80 i 1980-81. Els materials corresponents al curs 1981-82 nodreixen aquest volum XXXV dels Treballs de la Societat de Biologia, i els corresponents al curs 1982-83 nodriran el volum XXXVI, de propera aparició.

ALTRES PUBLICACIONS

Al marge de les seves sèries més o menys periòdiques, la Societat Catalana de Biologia ha fet publicacions esporàdiques de conferències inaugurals (com la de Lluís Sayé el 1962, sobre l'obra antituberculosa internacional, publicada el 1965, o la de Josep Trueta, el 1972, sobre Reflexions entorn de la pesta moderna: l'accident a la carretera, publicada el 1973); de sessions necrològiques, com les dedicades a Joaquim Trias i Pujol (1964), publicada el 1965; a August Pi i Sunyer (1965), publicada el 1966; a Miquel A. Baltà i Botta, Raimon Llatas i Duran, Xavier Vilanova i Montiu i Salvador Vives i Casajoana (1965), publicades el 1967; a Leandre Cervera i Astor (1964), publicada el 1968; i a Pere Babot i Boixeda (1983) que es publicarà aquest mateix any; dels Comentaris sobre l'ensenyament de la medicina, d'Antoni Trias i Pujol (1966); del volum monogràfic August Pi i Sunyer, l'home i l'obra (1966); de l'assaig bibliogràfic Bibliografia d'autors catalans sobre biologia fonamental (1965-1969), publicat el 1969, i, en col·laboració amb d'altres entitats, del volum Centenari de la naixença d'August Pi i Sunyer, publicat el 1979. Un esment particular mereixen les nou edicions, successivament ampliades, del Directori dels Membres de la Societat Catalana de Biologia (1969, 1971, 1973, 1974, 1975, 1976, 1978, 1980 i 1983).

**A TALL DE CONCLUSIÓ:
LA TERCERA ÈPOCA
DELS TREBALLS DE
LA SOCIETAT CATALANA
DE BIOLOGIA
(1983-...)**

Aquest volum XXXV dels Treballs de la Societat Catalana de Biologia vol iniciar una nova etapa en la que les tres sèries fins ara en funcionament més o menys regular quedin marfoses en una de sola i en la que la responsabilitat de l'edició sigui exclusivament de la Societat, representada pel Consell de Redacció. És d'alguna manera un retorn als orígens en els que la responsabilitat dels Treballs requeria sobre August Pi i Sunyer, director de la publicació.

Aquesta època tercera que ara iniciem coincideix amb un període de consolidació i accentuada expansió de la Societat Catalana de Biologia. Aquest fet confereix una nova dimensió a la responsabilitat de la Societat envers els seus actualment nombrosos membres. La difusió de l'activitat científica, o sigui les publicacions, n'és un paràmetre essencial d'aquesta dimensió. Aquest factor ha estat determinant en l'esforç dut a terme pel que fa a la regularització de les publicacions endarrerides i, ultra això, és l'element decisiu que ha informat el propòsit de renovació en l'etapa que encetem. És del tot evident que el prestigi de qualsevol publicació es recolza en el seu dinamisme i en la rapidesa de la tasca editorial. El Consell de Redacció actual assumeix aquests criteris considerant-los prioritaris i té la ferma voluntat de respondre'n davant el col·lectiu de la Societat. Malgrat

que els desigs són molt fervents i els propòsits ambiciosos, s'ha d'ésser conscient de certes limitacions que, si bé no són insuperables, recomanen actuar assenyadament i amb mesura. Seria molt bonic publicar els nous «Treballs» amb una cadència mensual, per exemple, i competir a nivell internacional, però una sèrie d'aspectes aconsellen d'ésser cautes i apaivagar l'entusiasme: costos d'impressió elevadíssims i manca de recursos suficients per a fer-los-hi front; minsa projecció de la llengua del·là de la demarcació lingüística dels països catalans; massa crítica autòctona valuosa però reduïda. Aquests condicionaments justifiquen una actuació ponderada i dissuadeixen d'escomeses esbojarrades o de rauxes. Les anteriors consideracions han determinat la fixació dels objectius a atènyer i els criteris a aplicar en la nova singlada de les publicacions de la Societat. El ferm propòsit és doncs recollir de manera sistemàtica, cada any, les contribucions científiques dels membres de la Societat que ho desitgin i difondre-les dins de l'any corresponent a la segona meitat del curs. Ultra això, creiem que el prestigi de les publicacions s'ha de recolzar en la vàlua de les contribucions i en el seu rigor científic. Aquest criteri ha decidit a actualitzar i especificar les normes de publicació que s'inclouran en cada volum publicat. Esperem que els objectius i propòsits que acabem de ressenyar esdevinguin una realitat tangible, i més encara, ultrapassin les previsions. Així mateix, confiem que siguin mereixedors de l'aprovació i recolzament de tots els membres de la Societat Catalana de Biologia.